

atlasz, zenemű, fénykép, diapozitív, mikrofilm, magnetofonszalag stb. Az állomány egy része azonban még nincsen feldolgozva.

Az Állami Központi Könyvtár mint fiatal intézmény nem hasonlítható össze a külföld évszázados múltra visszatekintő nemzeti könyvtáraival ősnymtatvány-, régi könyv és kéziratgyűjteménye tekintetében, bár ezen a téren is jelentős erőfeszítéseket teszünk az állomány fejlesztése érdekében.

A régi, értékes könyvek közül gyűjteményében megtalálható — többek között — MACARIE *Liturghierulja* (1508), VARLAAM *Cazanija* (1643), Serban CANTACUZINO bibliája (1688) stb. MENDELIN, ALDUS MANUTIUS, ESTIENNE, ELZEVIER stb. műhelyéből is több értékes nyomtatványt őriz.

A kézirat- és levelezésgyűjteményben V. ALECSANDRI, I. L. CARAGIALE, M. SADO-

VEANU, T. ARGHEZI, N. GRIGORESCU, TH. AMAN, E. PALLADY, G. PÁTRASCU, továbbá MATISSE, H. MANN és mások kézíratai találhatóak.

A zenei gyűjtemény őrző HAENDEL *Tamerlan* című operájának eredeti kiadását (London, 1724) a zeneszerző javításával, BEETHOVEN zongoraszonátáinak egyik kiadását Wilhelm BACKHAUS bejegyzéseivel stb.

A Könyvtár szerteágazó olvasószolgálati munkájából (5 nagy olvasóterem és 7 kisebb méretű kutatóhelyiség áll az olvasók rendelkezésére) megemlítem, hogy zeneest sorozat keretében hetenként rendez előadást a közönség részére. Külön teremben 10 magnetofonkészülék áll a kutatók rendelkezésére, hogy fejhallgató segítségével egyénileg hallgathassák meg a könyvtár műtermében készített szalagokat.

D. TRANCĂ

HÍREK

A Deutsche Staatsbibliothek jubileuma. Jubileumokról lehet, de nem kell ünnepi formában megemlékezni. Lehet így vagy úgy, röviden vagy hosszabban ünnepelni, erre szabályok nincsenek. Az, hogy a berlini Királyi Könyvtár sem az első, sem a második százéves évfordulót nem ünnepelte meg, nem játszott szerepet abban, hogy a Deutsche Staatsbibliothek most egy egész hetet szentelt a 300 éves jubileumnak. Egyik, de nem döntő ok abban rejlett, hogy a meghívott könyvtáros kollégák számára áttekintést adjunk a Deutsche Staatsbibliothek működésének hatóságáról. Ezen túlmenően azonban a 300 éves berlini Deutsche Staatsbibliothek 1961 októberében megtartott jubileumi ünnepségeinek napjaink politikai helyzetéből eredően fontos feladatkör jutott. Annak demonstrálásáról volt szó, hogy mi a különleges jelentősége ennek a könyvtárnak, mint országos jelentőségű központi tudományos könyvtárnak az első német munkás-paraszt állam — a Német Demokratikus Köztársaság — viszonyai között. Az egyetlen törvényes német állam központi állami könyvtárának mindenekelőtt az volt a kötelessége, hogy ebből az alkalomból az 1945 óta Marburgban és Tübingenben, tehát Nyugat-Németországban visszatartott 1,8 millió kötetet — kéziratokat, autográf iratokat, ősnymtatványokat és könyveket — az egész könyvtáros és tudományos világ tanúskodása mellett különleges hangsúllyal követelje vissza. Ugyanakkor bizonyosságot kívántunk szolgáltatni

arról is, hogy köztársaságunk egész tudományos könyvtárügyének zárt szervezetsége az állami központosítás révén felülmúlja a régi Németország és a mai Nyugat-Németország részállamainak könyvtári szerkezetét, és hogy a mi könyvtárügyünk a humanizmus és a béke győzelmébe vetett hitéből meríti erejét.

Az ünnepségeken résztvevő 600 személy közül 54 külföldi szaktárs volt, akik 22 különböző országot képviseltek — Braziliától Indiáig és Svédországtól Mali-ig. A Szovjetunió és az európai népi demokratikus országok, azaz Bulgária, Csehszlovákia, Lengyelország, Magyarország és Románia 2–6 tagú delegációkkal képviselték magukat. Különösen hosszú utat kellett Vietnam küldöttének megtennie.

A rendezőség arra törekedett, hogy — eltekintve az ilyen alkalmakkor elkerülhetetlen gratulációs aktustól — az ünnepi rendezvényeket tartalommal töltsék meg. Amikor tehát visszatekintünk az 1961. október 23-tól 28-ig lezajlott ünnepi hétre, elsősorban arra kell figyelemmel lennünk, hogy miként sikerült ezt a szándékot megvalósítani.

A Deutsche Staatsbibliothek tegnap és ma c. központi kiállításnak az volt a célja, hogy lehetőleg kevés, de jellegzetes anyag segítségével bemutassa a Könyvtár 300 éves változatos útját, amely a mai nagyhatalmú intézményhez vezetett. A nagy épület különböző pontjain elhelyezett 16 kiállítás az egyes osztályok munkáját szemléltette és a gyűjtemények mintadarabjai-

nak bemutatásával érzékeltette, hogy a nagy veszteségek ellenére milyen tekintélyes anyag birtokában van a könyvtár. 300 vendég volt jelen ezen az ünnepi megnyitón, melynek jelentőségét aláhúzta az, hogy a párt és a kormány hivatalos képviselői ugyancsak a résztvevők között voltak. A Német Állami Operában rendezett *Ünnepi Est* középpontjában Alexander ABUSCHNAK, a Német Demokratikus Köztársaság minisztertanácsa elnökhelyettesének beszéde állt. *Korunk a cselekvés humanistáit követeli* címmel a szónok részletes képet rajzolt a jelenkor megosztott Németországának politikai és tudományos helyzetéről, és azt elemezte, hogy a Német Demokratikus Köztársaság egész könyvtárügyének szerkezetében milyen fontos szerepet tölt be a Deutsche Staatsbibliothek.

A *Könyvtár és tudomány a szocializmusban* témájú tudományos konferencia megkísérelte, hogy e jelentős kérdés-komplexum egyes részeit tisztázza. Horst KUNZE professor főreferátuma a könyvtár társadalmi funkciójából indult ki, vizsgálat alá vette társadalmi szerepét a szocializmusban, és ezekből a szocialista országok könyvtárainak együttműködésére vonatkozó következtetéseket vont le. A két korreferátum, melyek közül az egyiket a berlini Német Tudományos Akadémia elnöke, Werner HARTKE professor, a másikat a Központi Könyvtárügyi Intézet igazgatója, Gotthard RÜCKL tartotta, a felvetett problémákat egyrészt a tudomány, másrészt a közművelődésügyi könyvtárügy oldaláról egészítette ki. A vita során kilenc felszólaló, közöttük hét külföldi, a saját munkájukról szóló beszámolókkal, valamint javaslataikkal a közöserdekű problémakör gazdagításához járultak hozzá.

A *Deutsche Staatsbibliothek még Nyugat-Németországban levő állományrészeinek visszaadását követelő aktíván*, melynek elnökségében az államapparátus és a tudomány számos képviselői foglaltak helyet, számos külföldi vendég nyomatékkal és különböző szempontok alapján támogatja a Deutsche Staatsbibliothek munkatársainak azt a követelését, hogy a Nyugat-Németországban még mindig visszatartott állományrészeket adják vissza.

A Deutsche Staatsbibliothek munkatársai a *szakeladásoknak* egész sorát tartották mind a tudományos könyvtárügy általános problémaköréből, mind pedig az egyes szakterületek különleges tudományos kérdéseivel kapcsolatban, és ezek nyomán ismét beigazolódott, hogy a könyvtárügy tudományos és szervezési problémái milyen szorosán összefüggenek a szocialista gyakorlattal és a kommunizmus perspektíváival.

A könyvtárlátogatásokkal egybekötött vagy azoktól független kirándulások, a társadalmi jellegű találkozók, ez utóbbiak közül különösen a Német Demokratikus Köztársaság Minisztertanácsának fogadása, melynek házigazdái között ott volt a Népi Kamara elnöke, az Államtanács elnökének két helyettese, több miniszter és államtitkár, — alkalmat nyújtottak közvetlen személyes megbeszélésekre, a részletkérdések tapasztalatszerelésére és ilyen módon kikerekítették az ünnepi programot.

Bár csupán reményünk lehet arra, hogy a Deutsche Staatsbibliothek 300 éves ünnepének valamennyi vendége az erre fordított időt és az utazás fáradalmait nem bánta meg, mégis megengedjük magunknak azt a megállapítást, hogy a rendezvények a maguk egészében bebizonyították, hogy a szocializmus milyen magasra értékeli a tudományt és a kultúrát és ezeken belül a könyvtárügyet. Ez a felismerés Németország különleges viszonyai között egyben azt is igazolta, hogy a tudomány és kultúra teljes kibontakozásának feltételei csak a Német Demokratikus Köztársaságban, az imperialista erők hatalmának megtörése útján jöhetnek létre. Végül köszönetet mondunk külföldi vendégeinknek azért a sokoldalú és mélyreható támogatásukért, melyet a könyvtárügy kapcsán kifejtett humanisztikus törekvéseink érdekében számunkra nyújtottak. Segítségüket, mint a nemzetközi szolidaritás szemmel látható megnyilvánulását igen nagyra becsüljük. A konferencia egész anyaga (referátumok, vitaanyag stb.) 1962 közepén nyomtatásban fog megjelenni.

HORST KUNZE

Tájékoztató „A régi magyarországi nyomtatványok” c. kiadvány munkálatairól. Az 1961. év elejével ez a munkálat — a Magyar Tudományos Akadémia anyagi segítségére támaszkodva — újjászerveződött. Az azóta elvégzett munka súlypontja a XVI. századra került, az ide tartozó anyag megjelentetése az első feladat. Emellett természetesen a későbbi művekre vonatkozó adatok is gondos regisztrálást nyernek.

Elsőnek a korábbi években már elvégzett anyaggyűjtés rendezésére és áttekinthetővé tételére (így a már feldolgozott források nyilvántartásba vételére) került sor. Ezt követte a további anyaggyűjtés, amely — bizonyos keretek között — állandó feladatot jelent. Ide — többek között — az alábbi jellegű munkák tartoznak: az új megjelenésű hazai és külföldi

szaklapok rendszeres figyelése, egyes nagyobb folyóiratok, ill. forráskiadványok teljes sorozatának átnézése (pl. *Századok*, *Katona*), az új szakirodalom eredményeinek nyilvántartása, könyvtári és könyvkereskedői katalógusok kivonatolása stb.

A fenti munkálatok közül az 1961. évben kiemelkedő volt a SZABÓ Károly utáni ilyen témájú adatgyűjtés két legjelentősebbjének, a DÉZSI- és SZTRIPSKY-hagyatékoknak feldolgozása. (SZTRIPSKY Nagyszombatban őrzött kézírataiból egyelőre csak a XVI. századi adatok.)

Az adatgyűjtés áttekinthetővé tétele érdekében időrendi, nyomda és névszerinti mutatók készültek a XVI. századi nyomtatványokhoz. Ugyanezeknek a műveknek gyűjtemények szerinti kimutatása 276 hazai és külföldi könyvtár, levéltár stb. anyagáról tartalmaz adatokat. A budapesti és egyes vidéki gyűjteményekben őrzött példányokról 1529 egyedi nyilvántartólap készült, amely a jelzeten és a pontos kolláción kívül tartalmazza azok provenienciájára vonatkozó adatokat, a fontosabb kéziratok bejegyzéseket, továbbá a példányra vonatkozó esetleges irodalmi utalásokat is.

A budapesti mikrofilmtárakban található és XVI. századi magyarországi nyomtatványokról készült 443 mikrofilm nyilvántartásba vétele lehetővé tette, hogy világos áttekinthető álljon rendelkezésre arról, hogy mely műveknél kell vidéki vagy külföldi példányokról mikrofilmet készíteni. Ennek a 196 téttel tartalmazó deziderátumnak alapján a filmek bekérése folyamatban van.

Az OSzK Könyvelosztójának jegyzékei alapján nyilvántartásba került közel kétezer RMK-példány hazai őrzési helyének megváltozása.

A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtörténeti Munkabizottsága 1961. XII. 8-án megvitatta a tervezett kiadvány alapelveit. Ennek során a korábbi elképzelés (vö. *Magy. Könyvszle.* 1960. 516–519. l.) több fontos szemponttal bővült, ill. egyes kérdésekben módosításokra került sor. Ezek közül a leglényegesebbek — az ülés jegyzőkönyve alapján — a következők:

„A kiadvány rendeltetése az, hogy a régi magyar könyvanyagban való tájékozódást a könyvtörténet, továbbá a társadalomtudományok, elsősorban az irodalomtörténet és nyelvtudomány, valamint — különösen művelődési vonatkozásaiban — a történettudomány számára, a könyv- és nyomdatörténet módszerei, továbbá a bibliográfiai eljárások segítségével lehetővé tegye, ill. megkönnyítse. Ezért felépítése kronológikus.

Igen fontosnak tartja [a munkabizottság] a kiadvány tudományos-kritikai jellegének teljessé tétele érdekében, az irodalom lehető teljes feltárását.”

E határozatok alapján azután átdolgozásra került a tervezett kiadvány egyes tételeinek leírására vonatkozó szabályzat, valamint a szerkesztés vázlatja, amelyet az MTA Könyvtörténeti Munkabizottságának e célra kiküldött albizottsága 1962. I. 12-én tárgyalta meg. Az ezen az ülésen elhangzottak alapján módosított tervezetekre vonatkozólag az MTA Irodalomtörténeti, Nyelvtudományi és Történeti Intézete kedvezően foglaltak állást, így a kiadvány szövegének végleges formába öntése is megkezdődhetett.

Annak érdekében, hogy a munkálatok eredményei minél előbb megjelenjenek, az a terv, hogy a kiadvány többtömegű füzetekben folyamatosan kerül kiadásra.

BORSA GEDEON

Bibliography, Documentation, Terminology. Ez a címe az Unesco négy külön kiadásban (angol, francia, orosz, spanyol) kéthavonta megjelent sokszorosított folyóiratának, mely a *Bibliographical News* és a *Monthly Bulletin on Scientific Documentation and Terminology* c. folyóiratok összeolvadásából keletkezett.

Az 1961 eleje óta kibocsátott 6 szám érdekes anyaga megérdemli, hogy a folyóiratra ezúton is felhívjuk a figyelmet. A folyóirat elődeihez hasonlóan nem kíván több lenni, mint a nemzetközi bibliográfiai és dokumentációs élet gyors tájékoztatásokat nyújtó, a legfrissebb kiadványokról tömören beszámoló információs jellegű közlöny. Jelentőségét éppen az adja meg, hogy nagy területet átfogó és éppen ezért erősen válogató referáló szemle jellege van, mely azonban nem korlátozódik a tárgykörbe tartozó kiadványok regisztrálására, hanem az azzal kapcsolatos nemzetközi értekezletekről és eseményekről is beszámol. E feladatkörének megfelelően mindegyik szám három részre oszlik: az első az Unesco tárgyba vágó tevékenységével kapcsolatos híryanagot közli, a második az egyes tagállamok és a nemzetközi szervezetek társadalomtudományokba tartozó bibliográfiai és dokumentációs fejleményeiről és kiadványairól tájékoztat, a harmadik rész pedig a természettudományok körébe tartozó bibliográfiai és dokumentációs eseményeket és új kiadványokat ismerteti.

Az 1961. évi I. szám sok nemzeti vonatkozású híren kívül 5 nemzetközi könyvtári és dokumentációs értekezletről adott hírt.

A 2. számban fontos helyet kapott egy dél-ázsiai dokumentációs szeminárium, az élénk belga bibliográfiai tevékenység és az új kibernetikai irodalom. Ebben a számban nyert említést a magyar kéziratok készülő központi katalógusa is. A 3. szám anyagából az új bolgár bibliográfiai kiadványok felsorolását, a FID, az IFLA híreit és a műszaki dokumentáció területén megjelent sok új kiadvány jelzését emeljük ki. Ebben szerepel az MTA Könyvtárról kiadott idegen nyelvű ismertetőalbum annotációja is. A 4. számban bővebb híryananyag jelent meg a múzeumi könyvtárak 5. konferenciájáról, a levéltárak nemzetközi kerekasztal-értekezletéről. Sok új szovjet dokumentációs kiadványról is hírt ad ez a szám.

Az 1961. évi 5. szám javarésze a Nemzetközi Bibliográfiai, Dokumentációs és Terminológiai Tanácsadó Bizottság 1961 szeptemberében tartott első ülésével foglalkozik. Ezen az ülésen áttekintették a szakterületnek úgyszólván teljes nemzetközi horizontját, sorra vették a nemzetközi erőkből megoldandó legfontosabb bibliográfiai, dokumentációs, osztályozási, katalógizálási stb. kérdéseket, válaszolták a követendő programot és kidolgozták azt, hogy mely problémákat fognak külső munka útján szakértőkkel kidolgoztatni. Különös figyelmet érdemel a *Nemzeti bibliográfiai szolgálatok megjavítása* c. téma, amely elemzi az 1950 óta bekövetkezett fejlődést, és a továbbiakhoz kéri az egyes tagállamok bibliográfiai és dokumentációs központjainak segítségét, javaslatait, tanácsait.

A II. (1962) évfolyam első száma a nemzeti hírek között beszámol a *Magyar bibliográfiai bibliográfiája 1956–57* c. kiadványról és a *Magyar Nemzeti Bibliográfiáról*. Hosszabb rész foglalkozik az új román bibliográfiai kiadványokkal, a Nemzetközi Szervezetek Uniója (UAI) kiadói tevékenységével. A természettudományi rész 7 nemrég megjelent új magyar szakbibliográfiát ismertet.

Az eddig összesen megjelent 222 közleményből a fentiek csak kiragadott példák, melyeknek célja csak az volt, hogy a folyóirat jellegeről és hasznosságáról igyekezék fogalmat adni. A szemle egyébként az Unesco Könyvtári Osztályától díjmentesen megrendelhető.

GOMBOCZ ISTVÁN

Az általános iskolai könyvtár és szolgáltatásai címmel (DOUGLAS, Mary Peacock: *The primary school library and its services*. Paris, 1961, Unesco. 103 l.) új kiadványt bocsátott ki az Unesco, az általános könyvtári Kézikönyvsorozat (*Unesco manuals for libraries*) 12. füzeteként. A kis,

hasznos tanácsokat adó kötet valószínűleg számot tarthat a magyar iskolai könyvtárak jó megszervezésén fáradozó hivatalos szervek és könyvtárosok érdeklődésére. A könyvtárnak az általános iskolai oktatásban betöltött szerepéről szól az első fejezet, a második a személyzettel szemben támasztott követelményekkel és munkakörökkel foglalkozik. A következő rész leírja az olvasatás, a játszva olvasásra tanítás, felolvasás, mesélés, lemezjátszás stb. apró pedagógiai fogásait.

A kiadvány végén tömörített ETO táblázat és a gyermekkönyvtárakról szóló legfontosabbnak tartott irodalom bibliográfiája található.

GOMBOCZ ISTVÁN

A FID C/3 Budapesti ülészaka. Az Egyetemes Tizedes Osztályozás 3-as, társadalomtudományi főosztályának revíziójával foglalkozó bizottság, amely a Fédération Internationale de Documentation égisze alatt működik (FID C/3) és munkáját 1959 óta folyamatosan végzi, a szakrendszer átdolgozása terén komoly eredményeket ért el. A *Politika* szak revíziója elkészült, a *Jogé* rövidesen befejeződik.

A múlt évben Londonban tartott konferencia folytatásaként a bizottság ez évben május 10. és 12. között Budapesten tartotta 6. ülészakaát. A FID kiküldöttjének, ÖHMANNAK az elnöklétével a szocialista és a nyugati delegációk tanácskozásának napirendjén a 33 *Közgazdaságtudományok* szak átdolgozása szerepelt. Az ülészakon szovjet, csehszlovák, lengyel, jugoszláv, holland, nyugat-német és a vendég látó magyar küldöttség vett részt, a jugoszláv delegátuson kívül valamennyi küldöttség több tagból állt. A szocialista országok delegációi álláspontjukat május 8- és 9-én közös megbeszélésen alakították ki.

A különböző javaslatok a szak egyes osztályainak új csoportosítására, a marxista-leninista politikai gazdaságtan felosztására és helyére, az ún. ideológiai közös alosztásokra vonatkoztak. A javaslatok felett igen élénk és intenzív vita alakult ki. A javaslatok és a vita tartalmi ismertetésére még visszatérünk.

A megbeszélések az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központban folytak le szívélyes légkörben. A FID magyar alelnöke, JÁNSZKY Lajos, az OMK főigazgatója és munkatársai mindent megtettek az ülészak zökkenőmentes lebonyolítása érdekében. A következő ülészak színhelye 1962 szeptemberében Hága lesz.

WEGER IMRE

Az Országos Könyvtárügyi Tanács Bibliográfiai Munkabizottságának Nemzeti Bibliográfiai Szekciója. A szekció 1962. ápr. 31-i ülésén HARASZTHY Gyula elnök ismertette a bizottság szervezeti felépítését és munkatervét. A gödöllői Országos Bibliográfiai Munkaértekezlet ajánlásain alapuló program középpontjában a magyar könyvtárügy távlati tervéhez kapcsolódó ötéves országos bibliográfiai terv kialakítása és fokozatos megvalósítása áll. A nemzeti bibliográfia esetében a tervfeladatok helyes kijelölésének előfeltétele a legfontosabb problémák elvi szintű tisztázása. Ezért a bizottság őszi egésznapos ülésén a következő témákról készítenő referátumok kerülnek megvitatásra: 1. Éves sajtóbibliográfia, 2. Retrospektív nemzeti bibliográfiánk fehér foltjai (PETRIK-kiegészítések, 1920–44-es ciklus), 3. Az egyetemi és főiskolai jegyzetek beillesztése a nemzeti bibliográfiai kiadványok rendszerébe, 4. Publikálatlan és féligpublikált tudományos munkák (disszertációk, kutatói jelentések stb.) nemzeti bibliográfiai feldolgozhatósága, 5. Kisebb jelentőségű, szekunder jellegű modern kiadványok bibliografizálási lehetőségei, 6. A szakkönyvtári, szakdokumentációs kiadványok és a *Magyar Folyóiratok Repertóriumának* viszonya.

Későbbi időpontban tárgyalja a bizottság a hosszabb előtanulmányokat igénylő kérdéseket: 1. Nemzeti bibliográfiánk folytatása, 2. A nemzeti szakbibliográfiák viszonya (a szakbibliográfiai munkabizottságok részvételével), 3. A központi cédulanyomtatás szervezeti és technikai feltételei, 4. A készülő PETRIK-kiegészítés szerkesztési szabályzata, 5. Hungarica-bibliográfiánk, 6. Nemzeti bibliográfiai kiadványaink könyvtári felhasználhatósága, 7. A *Magyar Nemzeti Bibliográfia* és a *Magyar Folyóiratok Repertórium*a terjesztési problémái, 8. Bibliográfiai ismeretek — ezen belül a nemzeti bibliográfiai rendszer — oktatása felsőfokú intézményeinkben, 9. A nemzeti bibliográfia osztályozási és szakcsoportosítási kérdései (az Országos Osztályozó Bizottság bevonásával), 10. A megyei hírlapok kurrens repertorizálásának műhelyproblémái (a Helyismereti Munkabizottsággal közösen).

A hozzászólások elsősorban a bibliográfiai kiadási és terjesztési kérdéseivel (kiadási lehetőségek, példányszám, megjelenési forma, a terjesztés és propaganda szervezése, a kiadványok hatásfoka) és a *Magyar Folyóiratok Repertórium*a reformterveivel (központi és megyei hírlapok, recenziók) foglalkoztak. A készítenő referátumokkal kapcsolatban hangsúlyozták azok intézkedési terv jellegét, végül a hozzászólók kiemelték az országos kutatási terv

nemzeti jellegű témái (történelem, irodalomtörténet, néprajz stb.) és a nemzeti bibliográfiai kiadványok szükségessége közti összefüggést.

FÜGEDI PÉTERNÉ

A Mátyás-kori könyvművészet remekei.

(Az Országos Széchényi Könyvtár kiállítása a Magyar Nemzeti Múzeumban. 1962. március 11–17.) Nyolevan esztendeje annak, hogy 1882-ben az Iparművészeti Múzeum részéről rendezett országos könyvkiállítás először adott alkalmat arra Budapesten, hogy szélesebb körök ismerkedhessenek meg a régi magyar könyvkultúra remekeivel. Szinte érthetetlen, hogy a következő, majdnem egy évszázadot kitevő időben, miközben egyrészt a kodikológiai kutatás rengeteg új eredményt produkált, másrészt a legváltozatosabb kiállítások rendezése és megtekintése a mindennapi élet elengedhetetlen követelménye volt, mennyire lekerült a napirendről a kódexkiállítás kérdése. A legutóbbi időkig mindössze egyetlen alkalom volt arra, hogy a budapesti közönség páratlan értékű kódexek egész sorát tekinthesse meg, akkor, amikor 1933-ban, a velencei egyezmény értelmében, az egykori bécsi császári gyűjteményekből Magyarország sok jelentős történeti műkincset, közte 17 korvinát kapott vissza, s akkor a Magyar Nemzeti Múzeum a hazahozott tárgyakból kiállítást rendezett. Természetesen a kiállításon helyet kaptak a kódexek is, de a hangsúly nem ezeken volt. Az általános műveltség elmélyülésének biztató jele, hogy az utolsó években hirtelen megváltozott a helyzet. Először az 1958-ban megrendezett esztergomi kódex-kiállítás bizonyította be, hogy van érdeklődés és igény ilyesmire, de a fővárostól való nagyobb távolság miatt jelentős számú tömegeket nem vonzhatott. Három év múlva az Iparművészeti Múzeum állandó könyvkötés-művészeti kiállításának első tárlata (XIV–XV. század) tett egy jelentős lépést, de inkább szakemberek, könyvtárosok számára.

Nagyon szerencsés gondolatnak bizonyult ezek után, hogy a Nemzeti Múzeum épületében tavaly óta sorozatosan megrendezett és egyre nagyobb tömegeket megmozgató „aranyvasárnapok” közt az Országos Széchényi Könyvtár is helyet kapott és vállalt egy kiállítással, amelynek tárgya a MÁTYÁS-kori könyvművészet. A gondolat fölvetése kétségtelenül bizonyos kockázat vállalását is jelentette: van-e a magyar közönségben akkora kulturális érdeklődés, hogy hasonló tömeget tudjon vonzani egy olyan bemutató is, ahol nem

mesés gazdagságú aranytárgyak, csillogó díszruhák, ékszerek, fogadják a látogatót, hanem puszta reneszánsz-kor kódexe, a maga utolérhetetlen esztétikai finomságaival.

Az a 12 000 látogató, aki hajlandó volt türelmesen sorban állni, egy óra, másfél óra alatt fokról-fokra jutva előre a Múzeum lépcsőin, bebizonyította, hogy a kiállítást érdemes volt megrendezni. Pedig a kiállított darabok száma nem is volt nagy: mindössze 3 tárlóban 15 kötet. Az első tárló flandriai, a második itáliai, a harmadik magyarországi eredetű kódexeket tartalmazott. A flamand könyvművészetet a MÁTYÁS király és BEATRIX királyné címereivel díszített, hatalmas méretű *Graduale*, mellette formai ellentétként egy hasonló korból való kicsike imádságoskönyv, meg egy eleven jelenetekkel díszített kalendárium képviselte. A második tárló hat olasz eredetű kódexe mind a budai királyi palota számára készült: PHILOSTRATUS, DAMASCENUS, IOHANNES SCHOLASTICUS, AGATHIAS, HIERONYMUS és RANZANUS. A válogatás arra törekedett, hogy Itália különböző területei és különböző jelentős illuminátorai kapjanak helyet a kiállított darabok közt. Az utolsó tárló a MÁTYÁS-kori magyarországi könyvművészet változatos képét törekedett nyújtani, beleértve a könyvkötésművészetet és a nyomtatott könyv illuminálását is: KÁLMÁNCSEHI-breviárium, TRAPEZUNTIUS-korvina, NAGYLUCSEI DÓCZY Orbán zsol-táros könyve, KINZSINÉ MAGYAR Benigna imádságoskönyve, egy aranyozott korvina-kötés és TURÓCI János pergamenre nyomtatott, illuminált krónikája (augzburgi kiadás, 1488).

A számukban csekély, de szépségükkel elragadó kódexek valósággal lenyűgözték a látogatókat. Nézetünk szerint célszerű lett volna jóval több anyagot, nagyobb-számú tárlóban kiállítani, ez jobban megosztotta volna a látogatók tömegét, több alkalmat adott volna az alaposabb megtekintésre, és csökkentette volna a három tárló elé juthatás várakozási idejét és türelmetlenségét.

Mindenesetre a könyvművészeti kiállítás sikere alapján azt kell mondanunk, hogy a magyar közönség jól vizsgázott, bebizonyította, hogy a legfinomabb művészi értékű kulturális kincsek látásának a vágya ezeket tud megmozgatni. Éppen ezért talán időszerű lenne már fölvetni a kérdést: nem érett-e meg a helyzet egy állandó könyvmúzeum berendezésére, aminek olyan szép példáit látni Csehszlovákiában és Németországban.

Periodikák időrendi katalógusa 1920—1944.

A több mint 250 éves múlttal rendelkező magyar sajtóra vonatkozóan eddig is napvilágot láttak rész bibliográfiák, azonban az egész magyar sajtót felölelő bibliográfia eddig nem jelent meg, sőt egyes periódusok bibliográfiai feldolgozása mindmáig hiányzik.

A tervbevett magyarországi teljes sajtó-bibliográfia nagyrésze már el is készült. Az 1705—1849-ig terjedő időszak bibliográfiája nyomdakész állapotban nyomtatásra vár. Az 1878—1919. évekre vonatkozó bibliográfia összeállítását a Magyar Tudományos Akadémia céltámogatásával az Országos Széchényi Könyvtárban működő munkaközösség végzi. DEZSÉNYI—FALVY—FEJÉR: *A magyar sajtó bibliográfiája c.*, az 1945—54-ig terjedő időszakra vonatkozó kiadványa 1956-ban jelent meg. Az utána következő periódus sajtóanyagának bibliográfiai feldolgozását tízéves összefoglalásokban az Országos Széchényi Könyvtár Hírlaptárának dolgozói folyamatosan végzik. A bibliográfiailag leghézagosabban feltárt 1920 és 1944 közötti időszak sajtóanyagának feldolgozása az egész magyar sajtó gazdag múltját felölelő bibliográfia utolsó fejezeteként remélhető.

Nem szükséges hangsúlyozni, hogy a XX. század történelmének, társadalomtudományainak, irodalmának stb. tanulmányozása mennyire a kutatások előterében áll, és hogy ebben a kutatásban milyen rendkívül fontos szerep jut éppen a hírlapok és folyóiratok tanulmányozásának. Ez tette indokolttá, hogy — addig is, míg e szakasz részletes sajtóbibliográfiája elkészül, — az 1920 és 1944 közötti sajtóanyag kutatásához ideiglenes jellegű segédletet biztosítsunk.

Ezt célozza az Országos Széchényi Könyvtár hírlaptára által elkészített *Periodikák időrendi katalógusa 1920—1944* című összeállítás. Ez az ötkötetes katalógus összesen 1422 gépirásos lapra terjed, és közel 40 000 címet ölel fel. Az összeállítás a címeket évenként és betűrendben (azonos címeket alcímmel) sorolja fel, a megjelenési hely és évfolyam feltüntetésével.

Az összeállítás az Országos Széchényi Könyvtár Hírlaptárának régi, illetőleg — a már rekatologizált anyagról — új katalógusa alapján készült.

A magyar periodikák 1920-tól 1944-ig terjedő szakaszának időrendi összeállítása, a teljes magyar sajtóbibliográfia megjelenéséig, jelentősen segíti a XX. század sajtóanyagának tudományos kutatását és az Országos Széchényi Könyvtár Hírlaptárának reference-munkáját is.

Tiborc Zsigmond 75 éves. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár ny. tudományos munkatársa, a magyar eszperantómozgalom történetének írója és bibliográfusa, a magyar munkásszínház történetének írója, a Munkások Irodalmi és Művészeti Szövetségének (MIMOSZ) volt alapító titkára (akit e tevékenységéért a Horthy-terror gyorsított tanácsa 3 évi börtönre ítélt) most ünnepelte munkaereje teljében 75. születésnapját.

A Magyar Tudományos Akadémia Nyelv- és Irodalomtudományi Osztálya pályázatot hirdet nyelvtudományi, irodalomtudományi, klasszika-filológiai, zenetudományi, néprajzi, orientalisztikai és könyvtártörténeti tanulmányok elkészítésére.

PÁLYÁZATI TÉMÁK:

1. Egy szaknyelv kialakulásának története (pl. a sport, publicisztika nyelve, az orvosi nyelv, az állattan nyelve stb.).
2. A kétnyelvűség állapota egy magyarországi vegyeslakosságú (magyar–német, magyar–szlovák, magyar–szlovén, magyar–ukrán stb.) községben.
3. A felszabadulás utáni magyar költészet összefoglaló története vagy egy nagyobb szakaszának megírása.
4. Tanulmány a magyar szocialista irodalom témaköréből.
5. A magyar romantika helyzete az általános európai fejlődésben.
6. Adalékok Pannónia vallástörténetéhez.
7. Egy fejezet a magyarországi latinság történetéből.

8. Tanulmányok a római mezőgazdasági irodalom köréből.

9. A XX. századi magyar zene. (A század zenei fejlődésének egyes szakaszai. A század kiemelkedőbb magyar zeneszerzőinek arcképei, fejlődési szakaszai.)

10. Falumonográfia elkészítése, melyben részletesen meg kell rajzolni és elemezni a zene és a társadalom viszonyát.

11. A néprajztudomány alapfogalmai és rendszeri problémái. (Néphagyomány és nemzeti kultúra. A történetiség problémája. A valóság tükröződése a népművészetben. Műfaji problémák. Egyéniség és közösség. Terminológiai kérdések.)

12. Egy magyarországi szandzsák monográfiája török források alapján.

13. A munkás- és parasztmozgalmak hatása a XX. századi magyar könyvtárügy történetére.

Első díj 3000.— Ft, második díj 2000.— Ft, harmadik díj 1000.— Ft. A pályázaton két első, négy második és hat harmadik díj kerül kiosztásra.

A legjobb pályamunkák megjelentetéséről a Nyelv- és Irodalomtudományi Osztály folyóirataiban az Osztály gondoskodik.

A pályázat eredményét 1962 decemberében hirdeti ki a Nyelv- és Irodalomtudományi Osztály vezetősége.

Egyetemi doktori-disszertációs témával, tudományos fokozat (kandidátusi, doktori) elnyerésére készül vagy készített témával, valamint nyomtatásban megjelent munkával pályázni nem lehet.

A pályaműveket két példányban (kötve vagy fűzve), névvel vagy jeligével ellátva az MTA Nyelv- és Irodalomtudományi Osztályához (Bp. V. Nádor u. 7. III. 338.) 1962. november 1-ig kell benyújtani.